

ISSN 2616-6887

ВЕСТНИК
ЕВРАЗИЙСКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО
УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА

BULLETIN
of the
L.N. GUMILYOV
EURASIAN NATIONAL
UNIVERSITY

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР. АЙМАҚТАНУ. ШЫҒЫСТАНУ. ТҮРКІТАНУ сериясы

POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES.
TURKOLOGY Series

Серия **ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ.**
ТЮРКОЛОГИЯ

№ 3 (124)/2018

1995 жылдан бастап шығады

Founded in 1995

Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады

Published 4 times a year

Выходит 4 раза в год

Астана, 2018

Astana, 2018

Бас редакторы
Ногаева А. М.
PhD д-ры, проф. (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары
Бас редактордың орынбасары

Нечаева Е.Л., с.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Әбішева М.М., т.ғ.к., доцент (Қазақстан)

Редакция алқасы

Абдуали Б.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Абжаппарова Б.Ж.	т.ғ.д. (Қазақстан)
Азмуханова А.М.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Анар Сомунгуоглу	доцент (Түркия)
Әлібекұлы А.	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Әлиева С.К.	т.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Бирюков С.В.	с.ғ.д., проф. (Ресей)
Габдулина Б.А.	т.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Грегори Глиссон	PhD д-ры, проф. (Германия)
Дәркенов К.Г.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Дронзина Т.	с.ғ.д., проф. (Болгария)
Дүйсембекова М.К.	с.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Жолдыбалина А.С.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Жолдасбекова А.Н.	с.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Звонарева Л.У.	т.ғ.д., проф. (Ресей)
Зимони Иштван	проф. (Венгрия)
Ибраев Ш.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ирфан Шахзад	PhD д-ры (Пакистан)
Каиржанов А.К.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Кайыркен Т.З.	т.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Кожирова С.Б.	с.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Конкобаев К.	ф.ғ.к., проф. (Қырғыз Республикасы)
Копежанова Д.Е.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Ласлу Марац	PhD д-ры, проф. (Нидерланды)
Мандана Тишехьяр	PhD д-ры (Иран)
Невская И.А.	PhD д-ры (Германия)
Нұрбаев Ж.Е.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Нуртазина Р.А.	с.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Октай Таприсев	PhD д-ры, проф. (Түркия)
Оспанова А.Н.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Пунит Гаур	PhD д-ры, проф. (Индия)
Пауло Ботта	PhD д-ры, проф. (Аргентина)
Рыстина И.С.	PhD д-ры (Қазақстан)
Сейт Али Авджу	PhD д-ры (Түркия)
Сомжүрек Б.Ж.	т.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Тәштемханова Р.М.	т.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хасрет Чомак	PhD д-ры, проф. (Түркия)
Шаймердинова Н.Г.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Сәтпаев к-сі, 2, 408 б.
Тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31434)
E-mail: vest_polit@enu.kz

Жауапты хатшы, компьютерде беттеген: Е.А. Изтелеуова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы.

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР, АЙМАҚТАНУ, ШЫҒЫСТАНУ, ТҮРКІТАНУ сериясы

Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігімен тіркелген. 25.05.18 ж. № 17125-Ж -тіркеу куәлігі

Мерзімділігі: жылына 4 рет.

Тиражы: 25 дана

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қажымұқан к-сі, 12/1, тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31434)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief
Ainur Nogayeva
PhD, Prof. (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief
Deputy Editor-in-Chief

Yelena Nechayeva, Can. of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Madina Abisheva, Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Bekzhan Abduali	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Bibikhadisha Abzhapparova	Doctor of Historical Sciences (Kazakhstan)
Aiman Azmukhanova	Can. of Historical Sciences (Kazakhstan)
Akzhigit Alibekuly	Can. of Philology, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Saule Aliyeva	Can. of Historical Sciences, Prof (Kazakhstan)
Anar Somuncuoglu	Assoc.Prof. (Turkey)
Sergey Biryukov	Doctor of Political Sciences, Prof.(Russia)
Kurmangali Darkenov	Candidate of Historical Sciences (Kazakhstan)
Tatyana Dronzina	Doctor of Political Sciences, Prof.(Bulgaria)
Maira Dyussebekova	Can. of Political Sciences, Assoc.Prof.(Kazakhstan)
Bagysh Gabdulina	Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Gregory Glisson	PhD, Prof. (Germany)
Hasret Çomak	PhD, Prof. (Turkey)
Shakir Ibrayev	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Irfan Shahzad	PhD (Pakistan)
Abai Kairzhanov	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Tursynkhan Kaiyrken	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Kadyraly Konkobayev	Can. of Philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Svetlana Kozhirova	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Danagul Kopezhanova	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
László Marác	PhD, Prof. (Netherlands)
Mandana Tishehyar	PhD in International Studies (Iran)
Irina Nevskaya	PhD (Germany)
Zhaslan Nurbayev	Candidate of Historical Sciences (Kazakhstan),
Roza Nurtazina	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Aigerim Ospanova	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Oktay Tanrıseven	PhD, Prof. (Turkey)
Punit Gaur	PhD, Prof. (India)
Paulo Botta	PhD, Prof. (Argentina)
Indira Rystina	PhD (Kazakhstan)
Seyit Ali Avcu	PhD (Turkey)
Baubek Somzhurek	Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof.(Kazakhstan)
Raihan Tashtemkhanova	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Nurila Shaymerdinova	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Akbota Zholdasbekova	Can. of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Alua Zholdybalina	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Lola Zvonareva	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Russia)
Zimonyi István	Prof. (Hungary)

Editorial address: 2, Satpayev str., of.408, Astana, Kazakhstan, 010008
Tel.: (7172) 709-500 (ext. 31434)
E-mail: vest_polit@enu.kz

Responsible secretary, computer layout: Yelena Izteleuova

Bulletin of the L.N.Gumilyov Eurasian National University POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES. TURKOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of information and communication of Republic of Kazakhstan.

Registration certificate No. 17125-Ж from 25.05.2018

Periodicity: 4 times a year

Circulation: 25 copies

Address of printing house: 12/1 Kazhimukan str., Astana, Kazakhstan 010008; tel.: (7172) 709-500 (ext.31434)

© L.N.Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор
Ногаева А.М.
д-р PhD, проф. (Казахстан)

Зам. главного редактора
Зам. главного редактора

Нечаева Е.Л., к.полит.н., проф. (Казахстан)
Абишева М.М., к.ист.н., доцент (Казахстан)

Редакционная коллегия

Абдуали Б.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Абжаппарова Б.Ж.	д.ист.н. (Казахстан)
Азмуханова А.М.	к.ист.н. (Казахстан)
Алибекулы А.	к.ф.н., доцент(Казахстан)
Алиева С.К.	к.ист.н., проф. (Казахстан)
Анар Сомунгуоглу	доцент (Турция)
Бирюков С.В.	д.полит.н., проф. (Россия)
Габдулина Б.А.	к.ист.н., доцент (Казахстан)
Грегори Глиссон	д-р PhD, проф. (Германия)
Даркенов К.Г.	к.и.н. (Казахстан)
Дронзина Т.	д.полит.н., проф. (Болгария)
Дюсембекова М.К.	к.полит.н., доцент (Казахстан)
Жолдыбалина А.С.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Жолдасбекова А.Н.	к.полит.н., проф. (Казахстан)
Звонарева Л.У.	д.ист.н., проф. (Россия)
Зимони Иштван	проф. (Венгрия)
Ибраев Ш.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ирфан Шахзад	д-р PhD (Пакистан)
Каиржанов А.К.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Кайыркен Т.З.	д.ист.н., проф. (Казахстан)
Кожирова С.Б.	д.полит.н., проф. (Казахстан)
Конкобаев К.	к.ф.н., проф. (Кыргызстан)
Копежанова Д.Е.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Ласлу Марац	д-р PhD, проф. (Нидерланды)
Мандана Тишехьяр	д-р PhD (Иран)
Невская И.А.	д-р PhD (Германия)
Нурбаев Ж.Е.	к.и.н. (Казахстан)
Нуртазина Р.А.	д.полит.н., проф. (Казахстан)
Октай Танрисев	д-р PhD, проф. (Турция)
Оспанова А.Н.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Пунит Гаур	д-р PhD, проф. (Индия)
Пауло Ботта	д-р PhD, проф. (Аргентина)
Рыстина И.С.	д-р PhD (Казахстан)
Сент Али Авджу	д-р PhD (Турция)
Сомжурек Б.Ж.	к.ист.н., доцент (Казахстан)
Таштемханова Р.М.	д.ист.н., проф. (Казахстан)
Хасрет Чомак	д-р PhD, проф. (Турция)
Шаймердинова Н.Г.	д.ф.н., проф. (Казахстан)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, каб. 408
Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31434)
E-mail: vest_polit@enu.kz

Ответственный секретарь, компьютерная верстка: Е.А. Изтелеуова

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева.
Серия: ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ. ТЮРКОЛОГИЯ
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан.
Регистрационное свидетельство № 17125-Ж от 25.05.18 г.
Периодичность: 4 раза в год
Тираж: 25 экземпляров
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Кажымукана, 12/1, тел.: (7172)709-500 (вн.31434)

МАЗМҰНЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР

<i>Айтмагамбетов Д.Р., Азмуханова А.М.</i> Қазіргі кезеңдегі Қазақстан мен Пәкістанның қарым-қатынасы.....	8
<i>Асхат Г., Жабина Ж.Р.</i> Диаспораның халықаралық қатынастарға ықпалы.....	18
<i>Кәрібек Д.Ж.</i> ТМД елдерінің транспорттық саясаты.....	24
<i>Кенчинбаева Д.Р., Елмурзаева Р.С.</i> Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңес – Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы: қауіпсіздікті қамтамасыз ету сұрақтарында халықаралық қатынастарды құқықтық реттеуде дүниежүзілік тәжірибенің имплементациясы.....	33
<i>Кусаинова А.М., Касымова А.М.</i> Жаһанданудың Үндістанның экономикалық саясатының өзгеруіне әсері.....	41
<i>Ногаева А.М., Айжанова А.Ф.</i> Қазақстан Республикасының дипломатиялық дамуындағы гендерлік аспект: өткені мен келешегі.....	47
<i>Онучко М.Ю., Габдулина Б.А.</i> Мемлекет пен конфессия қатынастары аясындағы ар-ождан бостандығы.....	53

АЙМАҚТАНУ

<i>Мовкебаева Г.А., Бимагамбетова Ж.Т., Оңдаш А.О., Сайлыбаев А.М.</i> Энергетикалық саладағы ЕАЭО елдерінің мүдделері: (жанасу нүктелері) тікелей араласуы және мәселелері.....	60
<i>Рамакруша Прадан</i> Үндістанның Орталық Азия саясатындағы Қытай факторы.....	67
<i>Янгмин Чу, Кожирова С.Б.</i> Корея мен Қазақстанның әлеуметтік интеграциялану мәселесі: шетелдік этностарға (диаспораларға) қатысты саясатқа фокус.....	81

ШЫҒЫСТАНУ

<i>Абжаппарова Б.Ж., Тлеубаева А.А.</i> Жапонияның Солтүстік Кореяға ұстанған саясаты.....	90
--	----

ТҮРКІТАНУ

<i>Алашбаева Ж.Н.</i> Жүсіп Баласағұнның «Құтадғу біліг» шығармасындағы мақал-мәтелдердің әлеуметтік-мәдени сипаттамасы	99
<i>Жалмырза А.А.</i> Түркістан әдебиеті және оның өкілдері.....	106
<i>Шаймердинова Н.Г., Балабекова Н.Р., Адамбаева Г.М.</i> Ұғымдық категорияның зерттелуі мен функциялары.....	115

CONTENTS

POLITICAL SCIENCE

<i>Aitmagambetov D.R., Azmukhanova A.M.</i> Kazakh-Pakistani relations at the present stage.....	8
<i>Askhat G., Zhabina Zh.R.</i> The influence of diasporas on international relations.....	18
<i>Karibek D.</i> Transport policy of the CIS countries.....	24
<i>Kenchinbayeva D.R., Elmurzaeva R.S.</i> CICA-OSCE: implementation of international experience in the legal regulation of international relations in security matters.....	33
<i>Kussainova A.M., Kassymova A.M.</i> Impact of Globalization on Indian Economic Policy Changes.....	41
<i>Nogayeva A., Aizhanova A.</i> Gender aspect in the development of the diplomatic service of the Republic of Kazakhstan: retrospective and perspectives.....	47
<i>Onuchko M.Yu., Gabdulina B.A.</i> Liberty of conscience in the context of the state religious relations.....	53

REGIONAL STUDIES

<i>Movkebayeva G.A., Bimagambetova Z.T., Ongdash A.O., Sailybayev A.M.</i> Interests of the EAEU countries in the energy sphere: points of contact and problems.....	60
<i>Ramakrushna Pradhan</i> China factor in India's Central Asia Policy.....	67
<i>Youngmin Chu, Kozhirova C.B.</i> The Issue on Social Integration of Korea and Kazakhstan: Focus on overseas ethnic(diaspora) policy.....	81

ORIENTAL STUDIES

<i>Abzhapparova B.Zh., Tleubayeva A.A.</i> Japan's policy towards North Korea.....	90
--	----

TURKOLOGY

<i>Alashbayeva J.N.</i> The social and cultural characteristics of proverbs in the works of Zhusup Balasagun «Kutadgu Bilig»	99
<i>Zhalmyrza A.A.</i> Turkestan literature and its representatives.....	106
<i>Shaymerdinova N.G., Balabekova N.R., Adambayeva G.M.</i> Research and conceptual category function	115

СОДЕРЖАНИЕ

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Айтмагамбетов Д.Р., Азмуханова А.М.</i> Казахстанско-пакистанские отношения на современном этапе.....	8
<i>Асхат Г., Жабина Ж.Р.</i> Влияние диаспоры на международные отношения.....	18
<i>Кәрібек Д.Ж.</i> Транспортная политика стран СНГ.....	24
<i>Кенчинбаева Д.Р., Елмурзаева Р.С.</i> СВМДА-ОБСЕ: имплементация мирового опыта правового регулирования международных отношений в вопросах обеспечения безопасности.....	33
<i>Кусаинова А.М., Касымова А.М.</i> Влияние глобализации на изменения в экономической политике Индии.....	41
<i>Ногаева А.М., Айжанова А.Ф.</i> Гендерный аспект в развитии дипломатии Республики Казахстан: ретроспектива и перспективы.....	47
<i>Онучко М.Ю., Габдулина Б.А.</i> Свобода совести в контексте государственно-конфессиональных отношений.....	53

РЕГИОНОВЕДЕНИЕ

<i>Мовкебаева Г.А., Бимагамбетова Ж.Т., Оңдаш А.О., Сайлыбаев А.М.</i> Интересы стран ЕАЭС в энергетической сфере: точки соприкосновения и проблемы.....	60
<i>Рамакруша Прадан</i> Китайский фактор в центрально-азиатской политике Индии.....	67
<i>Янгмин Чу, Кожирова С.Б.</i> Проблема социальной интеграции Кореи и Казахстана: фокус на политику в отношении зарубежных этносов (диаспор).....	81

ВОСТОКОВЕДЕНИЕ

<i>Абжаппарова Б.Ж., Тлеубаева А.А.</i> Политика Японии по отношению Северной Кореи.....	90
--	----

ТЮРКОЛОГИЯ

<i>Алашбаева Ж.Н.</i> Социально культурный характер пословиц и поговорок в произведениях Ж.Баласагуна.....	99
<i>Жалмырза А.А.</i> Туркестанская литература и представители.....	106
<i>Шаймердинова Н.Г., Балабекова Н.Р., Адамбаева Г.М.</i> Исследование и функции понятийной категории.....	115

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы -
Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University, № 3 (124)/2018, 53-59 pp.
<http://bulpolit.enu.kz/>; E-mail: vest_polit@enu.kz

МРНТИ 11.01.39 (21.41)

М.Ю. Онучко¹, Б.А. Габдулина²

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
(E-mail: ¹onuchko@mail.ru, ²bagish68@yandex.kz)

Мемлекет пен конфессия қатынастары аясындағы ар-ождан бостандығы

Аннотация. «Мемлекеттік пен конфессия қатынастары аясындағы ар-ождан бостандығы» атты мақалада М.Ю. Онучко, Б.А. Габдулина діни ұйымдардың құқықтық дәрежесін түсіндіру барысында көптеген мемлекеттердің заң аясында жалпы адамзаттық құндылықтарға тән ар-ождан еркіндігінің негізінен туындайтынын көрсетеді. Авторлар бұл мақалада сөз еркіндігі түсінігіндегі көптеген тұжырымдардың мәніне баса назар аударады, сонымен қатар ар-ождан еркіндігінің құқықтық, экономикалық, адамгершілік аспектілеріне сараптама жасаған. Сонымен қоса, қазіргі заманғы мемлекеттік – дінаралық қатынастың қалыптасуына жаңа діни қозғалыстардың, тоталитарлы секталардың деструктивті ықпалын көрсеткен. Авторлар мемлекеттік – дінаралық қатынастың тиімді үлгісін қолдануды ұсынуда, яғни қоғамдағы өзара қарым-қатынас пен тұрақтылыққа жету мақсатында діни конфессиялардың (әсіресе, дәстүрлі емес діндер) істеріне мемлекеттің араласуы қажет екендігін атап көрсетті.

Түйін сөздер: дін, сөз бостандығы, мойындау, мемлекет пен дін аралық қатынастары, заңдар.

DOI: 10.32523/2616-6887-2018-124-3-53-59

Кез келген мемлекет өзінің саяси жүйесіне діни мемлекеттік қатынас формасын енгізеді. Қазіргі таңда, көптеген мемлекеттер зайырлы мемлекеттер қатарына еніп, діни саладағы қағидалардан алшақ болуды көздейді. Бұл мемлекет пен діни конфессия арасындағы қарым-қатынас құқықтық шектеулерге негізделіп, өзара бір-бірінің іс-әрекетіне ешқандай кедергі келтірмеуді мақсат тұтады.

Әлеуметтік шиеленістерді болдырмау үшін мемлекеттер саяси, діни қайшылықты шешу жолында секуляризация мен сакрализацияны пайдаланады. Мемлекет және дін бір-бірінен бөлінген режимді ұстанатындардың ішінде - қазіргі Ресей, Қазақстан, Франция, Германия, Португалия және т.б. Бұл қоғамдық өмірді зайырлы құндылықтар мен нормаларға бағыттайды, алайда, діни ұйымдардың қызметіне мемлекет тарапынан бақылауды жоққа шығармайды. Олардың қызметін құқықтық реттеуден бас тартпайды.

Діннің мемлекеттен ажыратылу тәртібі мемлекет пен конфессиялар арасындағы балансты қамтамасыз етіп, әлеуметтік мәселелерді шешуге ықпал ететін діни ұйымдар қызметін реттеуді көздейді. Мемлекеттердің басым бөлігі діни ұйымдардың құқықтық дәрежесін реттеу барысында халыққа еркін түрде кез келген дінді қабылдауға және діни наным-сенімдерді насихаттауға рұқсат берілетінін негізге алады. Ар-ождан бостандығы соңғы жүз жылда заңды түрде жалпы адамзаттық құндылықтар қатарына жатады.

Азаматтық және саяси құқықтар туралы Халықаралық фактіге сәйкес (18 бап), әр адам еркін түрде кез келген дінді қабылдауға, ой бостандығына және діни рәсімдер мен дәстүрлерді ұстануына құқылы. Ар-ождан бостандығына тек қоғамдық қауіпсіздікті, тәртіпті, денсаулық саласын, мораль және тұлғалардың басқа да құқықтық бостандығын қорғау үшін шектеулер қойылады. 1981 жылы 25 қарашада қабылданған халықаралық-құқықтық құжат «Дін мен сенім негізінде дискриминация мен шыдамсыздықтың барлық түрін жою туралы Декларацияда» діни сенімі негізінде адамдарға қысым жасау бұл жеке тұлғаның қадір-қасиетіне қорлық жасаумен тең деп жарыланды.

Отандық және шетелдік ғылым саласында ар-ождан бостандығына түрлі мән береді, демек, бұл мәселенің түрлі тәсіліне талдау жасау заңдылық.

Қазіргі таңда, посткеңестік ғылымда ар-ождан бостандығының мәнін анықтауда үстемдікке ие болған ережелер келесідей:

- Ар-ождан бостандығы мәселелерін шешуде конституцияға, саяси ұрандар мен декреттер арқылы емес, керісінше қоғамдық дамудың объективті заңдылықтарын ескеретін әлеуметтік-экономикалық міндеттерді шешумен байланысты.

- Ар-ождан бостандығын жүзеге асыру гуманизм принциптері мен өзара түсіністікті алға қойып, барлық қоғамдық маңызды мәселелерді шешу жолдарын қарастыруды көздеуі қажет.

- Мемлекетке қатысты діни ұйымдардың жекелігін ажыратып, сенушілерді қоғамның құрамдас мүшесі ретінде қарастыру қажет.

- Діни бірлестіктер мемлекеттен, мектеп, мемлекеттік білім саласы мешіт медреселерден бөлек болуы қажет.

Ар-ождан ұғымының кең және тар мағынасы: кең мағынада ар-ождан бостандығын жеке тұлғаның сенім бостандығы қабылданса, ал тар мағынада адамның дінге және атеизмге қатысты бостандығы айтылады. Көптеген ғалымдардың пайымдауынша ар-ождан бостандығы туралы түсінік әлі күнге дейін толық қалыптасқан жоқ, сондай-ақ, аталған мәселенің толық ғылыми негіздемесі де жоқ [1].

Ар-ождан бостандығы туралы түсінікке талдау полярлық дүниетаным ретінде дінге және атеизмге қатысты тұлғаның таңдауы ар-ождан бостандығы проблемасының негізінде екенін көрсетті. Бұл таңдаудың бостандығы диалектикалық қатынастардың демократиялық құқығы мен еркіне, белгілі қоғамға және жеке тұлғаның өзіндік қатынасын дін саласы бойынша анықталуын қажет етеді. Дінге және атеистік көзқарасқа қатысты тұлғаның өз ұстанымын білдіру мүмкіндігінен ар-ождан бостандығы түсінігінің ерекшелігі айқындалады.

Сонымен, ар-ождан бостандығы – әркімнің ар-ождан бостандығы құқығын растайтынын, әркімнің діни нанымына қарамастан тең құқылы болуына кепілдік беретін демократиялық құқық пен бостандықты қоғамда қамтамасыз ету. Қазіргі таңда, ар-ождан туралы түсініктің экономикалық дамумен өзара байланысы өзекті мәселелердің бірі. Алайда, бұл бүгінгі ғылымда тиісті көрініс тапқан жоқ. Нарықтық экономикаға өтумен қатар экономикалық аспектідегі ар-ұят бостандығының рөлі белгілі шартпен алға басып, қоғам мүшелерінің қажеттіліктері мен мүдделеріне қарай, дінге сенушілер мен атеистерге жіктеп бағыттайды.

Экономикалық аспектідегі ар-ождан бостандығын ала отырып, бір фактіге назар аударуымыз қажет, яғни діни ұйымдар ешқандай материалдық құндылықтарға жол бермей, тек діни бағыттағы мәдениетті ескере алады. Осыдан, мемлекеттік қаржы қорынан діни ұйымдарға арнайы қаржының бөлінетінін түсіндіреді. Моральдық міндеттерін орындау барысында, дінге сенушілер өздерінің тарапынан мемлекеттің әлеуметтік мәселелерін шешу үшін де жәрдем етеді. Мысалы белгілі бір қаржы бөлігін тарихи және мәдени ескерткіштерді қорғау мақсатында арнайы қорға ақша бөледі, қайырымдылық кештерін, қайырымды жүрек атты актілерін өткізіп тұрады.

1970-1980 жылдары ар-ождан бостандығының құқықтық аспектідегі басымдығы кең өріс алды. Бұл аспектіні сараптау барысында қоғамдық сананың ерекше формасы ретінде құқықтық сананы ерекше бөліп қарастыруға болады. Бұл құқыққа, заңға, заңды мен заңсыздықты қатысты білдіретін дүниетаным мен идеялар жиынтығы болып келеді. Құқықтық сана дінге сенушілер мен дінге сенбеушілердің құқықтарын реттеуге мүмкіндік береді, сонымен қатар теңдік пен әлеуметтік әділет негізінде оның ары қарай қарқынды түрде дамуына негіз болмақ.

Ар-ождан бостандығының моральдық тұсы да бар. Ар-ождан бостандығы тек өз жеке басыңа қатысты мораль тұрғысынан ғана емес, сондай-ақ, қалыптасқан қоғамдық моральға сәйкес әрекет етуді білдіреді. Ар-ождан бостандығының қоғамдық аспектісін зерттеу субъектінің моральдық сенімінің діни көзқарас тұрғысынан да және материалдық дүниетаны тұрғысынан да қалыптасу тетігін қарастыру мүмкіндігін береді. Сонымен, ар-ождан бостандығының әрбір аспектісін зерттеу бұл түсінікті терең зерттеуге мүмкіндік бермек.

Ар-ождан бостандығы мен дінді мойындау посткеңестік кеңістікте ерекше сипатқа ие. Діни жағдаяттарға байланысты бұл мәселе ТМД елдерінде біркелкі еместігіне назар аударған жөн. Айталық, ТМД елдерінде діни саладағы саясаттың осал тұстары да баршылық.

Прозелитизм мәселесі бүгінгі таңда өткір болып тұр. ТМД елдеріндегі конфессиялар санының діни ұйымдардың көптігі «паства» үшін күресінің ушығуына итермелейді. Сондай-ақ, әр конфессия өзіне тән әдіс пен мүмкіндіктерді қолданбақ. Айталық, протестанттар өздерінің миссионерлік жұмысын концерт залдарында, кинотеатрларда, көпшілік аудиторияларда кеңінен өткізеді. Олар көптеген шетелдік орталықтардың қаржылық, ұйымдастырушылық көмегін пайдалануда.

Ар-ождан бостандығы құқығын жүзеге асыру үшін күрес жүргізу қазіргі жағдайда мейлінше күрделі және драмалық сипатта, себебі мемлекет діни қозғалыстарды да, сонымен қатар еркін ойлайтындарды да өз ықпалына бағындыруға ұмтылуда.

Ар-ождан бостандығы бұл шіркеу мен мемлекет мүдделерінің қиылысуын білдіреді. Қазіргі кезде бірқатар мемлекеттер мемлекеттің зайырлы сипатын конституциялық жариялау арқылы шіркеудің саяси қызметке қатысын жоюға тырысуда. Сондай-ақ, шіркеу қайырымдылықтың түрлі бірлестіктерін қалыптастыру жолымен қоғамның әлеуметтік мәселелерін шешуге тартылуда. Осылайша, мемлекет шіркеуді саяси жүйеде коммуникативті және интегралды байланыстарды қамтамасыз ететін әлеуметтік институт ретінде пайдаланады. Шіркеуді мемлекеттен бөлу туралы жарлыққа қарамастан, шіркеудің нақты оқшаулануы болған жоқ. Шетел әдебиетінде бұл қатынастар серіктестіктің ерекше түрі ретінде сипатталады. Шіркеу мен мемлекет өзара қарым-қатынастарында көбінесе жалпыға ортақ игілік үшін ынтымақтасатын тең құқылы серіктестер ретінде әрекет етеді.

Бүгін таңда жаңа діни бағыттар мен секталардың пайда болуымен байланысты дін мен саясаттың өзара қатынасы мен ықпалы мәселесі өткір тұрған жағдайда жаңа діни қозғалыстардың пайда болуының себептері әрдайым әлеуметтік-саяси сипатта болғандығын тарихтан еске түсіруді қажет етеді. Ал діни формада пайда болатын жаңа әлеуметтік-саяси доктрина бұл оның көзқарас жүйесі.

Мұндай қозғалыстар қоғамдық өмірдің шұғыл қажеттеліктеріне жауап ретінде пайда болған. Нақтырақ, әрбір қайта пайда болған діни секта әлеуметтік-саяси жүйе болып табылады. Ал, оның сенім жүйесі діни нысанда пайда болатын жаңа әлеуметтік-саяси доктрина. Халықтың күнделікті тұрмысындағы құндылықтардың өзгеруімен қатар бұл құбылыстың өсуінде мемлекетке дәстүрлі емес діни ілімдердің кіруі де маңызды рөл атқарады. Бұл тұрғыда, мемлекеттің аясындағы әртүрлі конфессиялардың өзара қатынасы, дәстүрлі діни ілімдердің басым рөлін мойындау және бекіту, шіркеу миссиялары мен жаңа ағымдарды уағыздаушыларының және дәстүрлі емес шіркеулердің декларативті және нақты мақсаттары өзекті мәселе болып табылады.

Тарихта жаңа діндердің пайда болу себептері саяси-әлеуметтік сипатта болғандығын еске түсіру керек. Мұндай қозғалыстар қоғамдық өмірдің қажеттеліктеріне шұғыл жауап ретінде пайда болады. Нақтырақ, әрбір қайта пайда болған діни секта діни нысанда құрылған әлеуметтік-саяси доктрина болып табылады. Христиан, Ислам, Буддизм және басқа да діндердің пайда болу тарихының мәні де осылай.

Бүгін де діни бостандық туралы мәселе – жастар туралы мәселе: «жастардың секталары» «тоталитарлық секталар» болып табылады. Демек, дін мәселесі – бұл болашақ туралы мәселе болмақ. Тек шамалы «маргиналды» топтардың болашағы туралы ғана емес, бұл бүкіл мемлекеттің болашағына әсерін ықпал ететін мәселе.

Ең қауіптісі – жастардың тоталитарлық секталарға тартылуы, сөйтіп «Сананы бақылау» деп аталатын тәсілді қолдану арқылы секта мүшелерінің құқығының бұзылуы. Секталардың деструктивтілігі мен тоталитарлығы олардың сенімімен емес, адам еркіне жол бермейтін және оның ойын, сезімін, іс-әрекетін бақылайтын әрекет ету тәсілімен анықталады.

Тоталитарлық сипаттағы ұйымдар мен қызметінің жалпы ерекшеліктерін атап өтсек:

- Адепттінің еркіне, санасына және сезімдеріне қатаң бақылау орнату: қатаң тәртіп, сектаның баспа оқуықтарын міндетті түрде зерделеу, есеп берудің бастапқы мағынасы, ұйым алдында кінә сезіміне иландыру, жолдан тайғандарға психологиялық қысым көрсету.

- Лидерге және ұйымға психикалық тәуелділіктің қалыптастыруы: сыни ойлау қабілетін жою, сыни бағыттағы адамдармен (сонымен ішінде отбасы мүшелері, достар) қарым-қатынасты үзуді талап ету, қатынас аясына шектеу қою, тек қана секта мүшелерімен қарым-қатынаста болу, ұйымнан тыс бос уақыттың және жеке өмірінің болмауы, алаңдаушылық пен қорқыныш ұялату ортасын құру.

- Надандықтан алдауға дейін: ғылымға, білімге және медицинаға деген теріс қатынас; діни төзімсіздік; догмалардың тез өзгерушілігі; жанадан келгендерге ақпараттың бірте-бірте және толық емес түрде ашылуы.

- Әсер ету тәсілдері: қарапайымдылық, қол жетімділік және тартымдылық; «жаңа» арнайы секталық лексика мен терминологияның пайда болуы және қалыптасуы; үгіт-насихаттың қарқындылығы; көшеде және басқа да қоғамдық орындарда тікелей арбау.

- Тіршілік көздері: қаражатты шоғырландыру, шетелдің қаржылай көмегі, адепттердің қаржы тәуелсіздігін құру, ізбасарлардың еңбегі мен энергиясын пайдалану.

- Ұстанымды нығайту тәсілдері: билік органдары мен жалданған «мамандардың» (заңгерлердің, әлеуметтанушылардың, дәрігерлердің және т.б.) қолдауын алуға ұмтылу; оқыту және медициналық мекемелерге, бұқаралық ақпарат құралдарына, қоғамдық құрылымдарға, коммерциялық ұйымдарға, билік құрылымдарына енгізуге тырысу.

- Секталар азаматтарының надандығын пайдаланады [2].

Сондықтан халықтың дін туралы хабардар болуының төмен деңгейіне айтарлықтай көңіл бөлу керек.

Сонымен, діни саладағы мемлекеттік саясат келесідей себептер бойынша қажет: - Біріншіден, себебі қазіргі кезде бұл миллиондаған азаматтардың тағдырына тура қатынасы бар шындық болып табылады. Бұл миллиондаған азаматтардың ішінде діни саламен байланыс салдарынан тағдырын құрдымға жіберген. мыңдаған азаматтар бар («Ақ Бауырластық»). Көптеген азаматтардың мүддесі сөз қозғалған жерде мемлекет екі есе уәкілетті түрде бостандық басқаларға ауыр тимейтіндігіне бақылау жүргізуі тиіс. Екіншіден, қазіргі кезде әсіресе жастар көп шамада және белсенді түрде діни таңдау жасауда, ал бұл салыстырмалы түрде жастардың шамалы тәжірибесі мен ақпараты бар екендігін, дегенмен жақында мемлекетіміздің өмірі осы жастарға байланысты болатындығын білдіреді. Үшіншіден, мемлекет мәдениет, білім және ұлттық саясатын дайындаған негіздер бойынша діни саясатты да қалыптастыруы қажет. Себебі ертеңгі күн кешегіден қорқынышты бомауы үшін мемлекетті адамдар қалыптастырады. Мемлекет, ең алдымен, адамдарға болашақты қамтамасыз ету үшін өмір сүреді. Мемлекетті қалыптастырған халық келесі буында аштықтан немесе экономиканың ыдырауынан жойылып кетпес үшін де өмір сүреді. Сондай-ақ, мемлекет, елдің отарға айналып кетпесі үшін; елдің өмірі, саясаты, экономикасы, өмір салты және мәдениеті тиісінше басқа халықтың немесе топ адамдарының мүддесіне орай шетелден басқарылмауы үшін қажет.

Мемлекет «біздікі» және «жат» өлшемдерімен ойлауға және барлық салада ұлттық бастаманы, яғни өз азаматтары мен сайлаушыларының мүдделерін қорғауға толықтай құқығы бар. Мемлекет еркін түрде шындықтың бетін ашу үшін емес, өз азаматтарының шынымен де бар мүддесін жүзеге асыру және қорғау үшін құрылған. Мемлекет қолдау және дәстүрлі рухани мәдениетті қорғау саясатын толықтай жүргізе алады.

Заң алдындағы діннің теңдігі, ең алдымен, азаматтардың қандай дін тобына жататындығына немесе жатпайтындығына қарамастан олардың заң алдындағы теңдігі болып табылады.

Егер де адам қылмыс жасаса, соттың үкімі бойынша ер немесе әйел, профессор немесе қарапайым жұмысшы, дінге сенуші мен атеист, партияның көшбасшысы немесе оппозиция жағында екені сот үкімінде көрініс таппауы тиіс [3].

Бірақ, діндердің теңдігі заң алдында бірдей болғанымен, мәдениет пен тарих алдында теңдігін білдірмейді. Әрине, шіркеу мемлекеттен бөлінгенімен, ол қоғамнан және адамдардан алшақ болмайды. Сондықтан мемлекет шіркеумен де арақатынас орнатып, дінге қатысты саясатын жүзеге асыруы қажет. Сондай-ақ, мемлекет құрылуға және ресми тіркелуге рұқсат берген барлық діни ұйымдармен бірдей қарым-қатынас орната бермейді.

А. Куравевтің пікірінше, мемлекет пен діннің қарым-қатынасы үшін төрт сала ашық болуы тиіс: мемлекеттік білім саласы; мемлекеттік БАҚ саласы; рухани мәдениетті қалпына келтіру және сақтау бағдарламасы; әлеуметтік қызмет саласы (түрмелердегі, әскердегі, емханалардағы, интернаттардағы діни капелландар институты) [4].

Егер қоғамның осы салаларында дәстүрлі діндер орын алса, онда жаңадан пайда болып жатқан секталар мен шетелдік миссионерлердің қызметіне шектеу қою туралы мәселе болмас еді.

Барлық азаматтық құқықтар мен діндер азаматтарды мейірімді болуға шақырады. Егер дін саласы азаматтық құқықтағы қағидаларды сынаса немесе керісінше, азаматтық құқық саласы дін қағидаларын сынайтын болса, ол үлкен қауіп төндіруі мүмкін.

Адамзаттық құқықтар әрдайым өзгеріске дайын болып, өзгеруді қолдаса, дін жағынан ол-тұрақтылыққа шақырады. Адамзаттық заңдылықтар артықшылыққа ұласса, діни саладағы заңдылықтар жоғары артықшылықтарды меңзейтіні рас. Заңдар өзгеруі мүмкін, себебі олар заңмен шындалады және ол жақсыға баулиды, бірақ дін әрқашан шындыққа негізделіп, одан да жақсы болатынынан көрініс табады.

Қоғамда әрдайым тұрақты болатын бірден-бір дұрыс құбылыс ол – дін. Діннің күші – оның сенімінде жатыр, ал адамзат баласының күші – заңдарында, яғни оның жаза қолдануынан көрініс табады.

Полиэтникалық және поликонфессионалды жағдайында қоғамды бірегейлендіру және мәдениет пен этикалық нормаларды қолдап, дамытудың тиімді тетігін үшін басқа шетелдердің тәжірибесіне көңіл аударған жөн. Демек, мемлекет пен конфессиялар арасындағы қатынасты одан әрі дамыту үшін еліміздегі саясатқа оң септігінің болуы ықтимал.

Әдебиеттер тізімі

1. Артемьев А.И. Еще раз к вопросу о свободе совести и веротерпимости, или с чем мы входим в XXI век // Саясат. - 2001. - № 3. - С.44-48.
2. Цепкова И.Б. Религия в реалиях государственной политики Казахстана // Проблемы религиозного экстремизма в Центральной Азии: матер. междунар. конф., Алматы, 5 апреля 2001.- Алматы, 2001. – С.281
3. Цепкова И.Б. Современная теология о взаимодействии церкви и государства // Суверенный Казахстан в гуманитарном измерении: культура, политика, экономика: матер. междунар. науч.-теор. конф., Алматы, 25-26 мая 2001г. – Алматы, 2001; Цепкова И.Б. Религия в жизни общества // Мысль-2001. - № 7.-С.38-42.

4. Кураев А. Православие и право. Церковь в светском государстве. - М.: Сретенский монастырь, 1997. –53 с.

М.Ю. Онучко, Б.А. Габдулина

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казакстан

Свобода совести в контексте государственно-конфессиональных отношений

Аннотация. В статье авторы отмечают, что при регламентировании правового статуса религиозных организаций, законодательства большинства государств исходит из признания свободы совести, которая отнесена к общечеловеческим ценностям. Автор подчеркивает существование множества трактовок в понимании свободы слова, анализирует нравственный, экономический, правовой аспекты свободы совести. Отмечено влияние новых религиозных движений на формирование современных государственно-конфессиональных отношений, влияние деструктивного поведения тоталитарных сект. Автор показывает необходимость использования этатистской модели государственно-конфессиональных отношений, т.е. более активное вмешательство государства в дела религиозных конфессий (особенно нетрадиционных религий) в целях достижения стабильности и консолидации в обществе.

Ключевые слова: религия, государство, общественные отношения, свобода слова, закон, государственно-конфессиональные отношения, свобода совести, традиционные конфессии, новые религиозные движения.

M.Yu. Onuchko, B.A. Gabdulina

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Liberty of conscience in the context of the state religious relations

Abstract. In the article the authors note that when regulating the legal status of religious organizations, the legislation of most states proceeds from the recognition of freedom of conscience, which is attributed to universal values. The author emphasizes the existence of a multitude of interpretations in the understanding of freedom of speech, analyzes the moral, economic, legal aspects of freedom of conscience. The influence of new religious movements on the formation of modern state-confessional relations, the influence of the destructive behavior of totalitarian sects is noted. The author shows the necessity of using the etatist model of state-confessional relations, i.e. more active intervention of the state in the affairs of religious faiths (especially non-traditional religions) in order to achieve stability and consolidation in society.

Keywords: religion, state, public relations, freedom of speech, law, state-confessional relations, freedom of conscience, traditional confessions, new religious movements.

References

1. Artem'ev A.I. Eshche raz k voprosu o svobode sovesti i veroterpimosti, ili s chem my vkhodim v XXI vek [Once again to the issue of freedom of conscience and tolerance, or what we are entering into the 21st century], Sayasat [Policy], 3, 44-48 (2001) [in Russian].

2. Tsepkova I.B. Religiya v realiyakh gosudarstvennoi politiki Kazakhstana [Religion in the realities of state policy of Kazakhstan], Materialy mezhdunarodnoy konferentsii "Problemy religioznogo ekstremizma v Tsentral'noi Azii" [Materials of the international conference «Problems of religious extremism in Central Asia»], Almaty, 2001, pp.279-281.

3. Tsepkova I.B. Sovremennaya teologiya o vzaimodeistvii tserkvi i gosudarstva [Modern theology on the interaction of church and state], Suverennyi Kazakhstan v gumanitarnom izmerenii: kul'tura, politika, ekonomika: Mater. Mezhdunar. konf., Kazakhstan, Almaty, [Materials of the international nauchno-teoreyitseskoy conference materials of the international scientific and theoretical conference "Sovereign Kazakhstan in the Human Dimension: Culture, Politics, Economics"], Almaty, pp.141-144, (2001); Tsepkova I.B. Religiya v zhizni obshchestva [Religion in the life of society], Mysl' [Thought], 7, 38-42 (2001). [in Russian].

4. Kuraev A. Pravoslavie i pravo. Tserkov' v svetskom gosudarstve. [Religion in the life of society] (Sretenskiy monastyr, Moscow, 1997). [in Russian].

Сведения об авторах:

Онучко М.Ю. – профессор кафедры политологии Факультета журналистики и политологии Евразийского национального Университета им. Л.Н. Гумилева, ул.Янушкевича,6, Астана, Казахстан.

Габдулина Б.А. – доцент кафедры политологии Факультета журналистики и политологии Евразийского национального Университета им. Л.Н. Гумилева, ул.Янушкевича,6, Астана, Казахстан.

Onuchko M.Yu. - Professor of the Department of Political Science of the Faculty of Journalism and Political Science of the L.N. Gumilyov Eurasian National University, Yanushkevich Str., 6, Astana, Kazakhstan.

Gabdulina B.A. - Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Journalism and Political Science, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Yanushkevich Str., 6, Astana, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Саяси ғылымдар. Аймақтану. Шығыстану. Түркітану сериясы»
журналында мақала жариялау ережесі**

1. **Журнал мақсаты.** Саяси ғылымдар, аймақтану, шығыстану, түркітану салалары бойынша мұқият тексеруден өткен ғылыми құндылығы бар мақалалар жариялау.

2. Журналда мақала жариялаушы автор мақаланың қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын Ғылыми басылымдар бөліміне (редакцияға, мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 408 кабинет) және vest_polit@enu.kz электрондық поштасына Word форматындағы нұсқаларын жіберу қажет. Мақала мәтінінің қағаз нұсқасы мен электронды нұсқалары бірдей болулары қажет.

Мақалалар *қазақ, орыс, ағылшын, араб, түрік* тілдерінде қабылданады.

3. **Автордың қолжазбаны редакцияға жіберуі мақаланың Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысында басуға келісімін, шетел тіліне аударылып қайта басылуына келісімін білдіреді.** Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы автор туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына кепілдеме береді. Сонымен қатар мақала мәтінін плагиат жүйесінде тексеруге келісімін білдіреді.

4. Мақаланың көлемі 18 беттен аспауға тиіс (6 беттен бастап).

Мақаланың құрылымы

5. **XFTAP** <http://grnti.ru/> - *бірінші жолдың сол жақтауында;*

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемеде жұмыс жасайтын болса, онда әр автор мен оның жұмыс мекемесі қасында бірдей белгі қойылу керек) – жолдың ортасында;

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде, курсивпен, жолдың ортасында;

Мақала атауы – жолдың ортасында;

Аннотация (100-200 сөз; мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет).

Түйін сөздер (6-8 сөз не сөз тіркесі). Түйін сөздер мақала мазмұнын көрсетіп, мейлінше мақала атауы мен аннотациядағы сөздерді қайталамай, мақала мазмұнындағы сөздерді қолдану қажет. Сонымен қатар, ақпараттық-іздістіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін ғылым салаларының терминдерін қолдану қажет.

Негізгі мәтін мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды бөлімдерін қамтуы қажет – *жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1,25см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.*

Таблица, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр таблица, сурет қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын, сканерден өтпеген болуы керек.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқалары міндетті түрде алғаш қолданғанда түсіндірілуі берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтемелер тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің номерленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіліде: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1] арқылы, екінші сілтеме [2] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Кітапқа жасалатын сілтемелерде қолданылған беттері де

көрсетілуі керек (мысалы, [1, 45 бет]). Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпейтін басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгілерін журнал bulpolit.edu.kz сайтындағы **мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз**).

6. Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса), орыс және ағылшын тілінде (егер мақала түрік немесе араб тілінде жазылса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: автордың аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекен-жайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде толтырылады.

7. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның қайтарылуы оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

Редакцияға түскен мақала жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Барлық рецензиялар авторларға жіберіледі. Автор (рецензент мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда) өңдеп қайта, қолжазбаның түзетілген нұсқасын редакцияға қайта жіберуі қажет. Рецензент жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі.

Пікірі мақұлданған мақалаларды редколлегия алқасына талқылап, басуға келіседі.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына төлем жасау туралы ескертіледі. Төлем көлемі 2018 жылы 4500 тенге – Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ қызметкерлері үшін және 5500 тенге басқа ұйым қызметкерлеріне.

Рекзивизиттер:

Цеснабанк: КБЕ16

БИН 010140003594

РНН 031400075610

ИИК KZ 91998

ВТВ 0000003104

TSES KZ KA

IBAN KZ91998ВТВ0000003104

Provision on Articles submitted to the Journal
“Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Political Science. Regional studies. Oriental studies. Turkology Series”

1. Purpose of the journal. Publication of carefully selected original scientific works and book reviews in the fields of political science, regional studies, oriental studies, turkology.

2. An author who wishes to publish an article in a journal must submit the article in hard copy (printed version) in one copy, signed by the author to the scientific publication office (at the address: 010008, Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Building, room 408) and by e-mail vest_polit@enu.kz in Word format. At the same time, the correspondence between Word-version and the hard copy must be strictly maintained.

Language of publications: *Kazakh, Russian, English, Turkish, Arabic.*

3. Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations and also he/she agrees to check the uniqueness of the article text.

4. The volume of the article should not exceed 18 pages (from 6 pages).

5. Structure of the article (page – A4 format, portrait orientation, page margins on all sides - 20 mm. Font: type - Times New Roman, font size - 14)

GRNTI <http://grnti.ru/> - *first line, left*

Initials and Surname of the author (s) - *center alignment, italics*

Full name of the organization, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization) - *center alignment, italics*

Author's e-mail (s)- *in brackets, italics*

Article title - *center alignment, bold*

Abstract (100-200 words, it should not contain a formula, the article title should not repeat in the content, it should not contain bibliographic references, it should reflect the summary of the article, preserving the structure of the article - introduction, problem statement, goals, history, research methods, results /discussion, conclusion).

Key words (6-8 words/word combination. Keywords should reflect the main content of the article, use terms from the article, as well as terms that define the subject area and include other important concepts that make it easier and more convenient to find the article using the information retrieval system).

The main text of the article should contain an introduction, problem statement, goals, history, research methods, results / discussion, conclusion - *line spacing - 1, indent of the “red line” -1.25 cm, alignment in width.*

Tables, figures should be placed after the mention. Each illustration should be followed by an inscription. Figures should be clear, clean, not scanned.

All **abbreviations**, with the exception of those known to be generally known, must be deciphered when first used in the text.

Information on **the financial support** of the article is indicated on the first page in the form of a footnote.

References

In the text references are indicated in square brackets. References should be numbered strictly in the order of the mention in the text. The first reference in the text to the literature should have the number [1], the second - [2], etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). References to unpublished works are not allowed. Unreasonable references to unreviewed publications (examples of the description of the list of literature, descriptions of the list of literature in English, see on the journal web-site bulpolit.enu.kz).

At the end of the article, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the article is in Kazakh), in Kazakh and English (if the article is in Russian) and in Russian and Kazakh languages (if the article is English language), in Russian and English (if the article is in Turkish or Arabic language).

Information about authors: surname, name, patronymic, scientific degree, position, place of work, full work address, telephone, e-mail - in Kazakh, Russian and English.

6. The article must be **carefully verified**. Articles that do not meet technical requirements will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the article has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Articles received by the Department of Scientific Publications (editorial office) are sent to anonymous review. All reviews of the article are sent to the author. The authors must send the proof of the article within three days. Articles that receive a negative review for a second review are not accepted. Corrected versions of articles and the author's response to the reviewer are sent to the editorial office. Articles that have positive reviews are submitted to the editorial boards of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive conclusion for publication should make payment on the following requisites (for ENU employees - 4,500 tenge, for outside organizations - 5,500 tenge):

Requisites:

Tsesnabank: КБЕ16

БИН 010140003594

РНН 031400075610

ИИК KZ 91998

ВТБ 0000003104

TSES KZ KA

IBAN KZ91998BTB0000003104

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева. Серия: Политические науки. Регионоведение. Востоковедение. Тюркология»

1. **Цель журнала.** Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ и обзоров книг по направлениям политические науки, международные отношения, востоковедение, регионоведение, тюркология.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сагпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_polit@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией.

Язык публикаций: казахский, русский, английский, турецкий, арабский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя, Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, издания статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций, а также дает согласие на проверку уникальности текста статьи.

4. Объем статьи не должен превышать 18 страниц (от 6 страниц).

5. **Схема построения статьи** (страница – А4, книжная ориентация, поля со всех сторон – 20 мм. Шрифт: тип – Times New Roman, размер (кегель) - 14):

МРНТИ <http://grnti.ru/> - первая строка, слева

Инициалы и Фамилию автора(ов)- выравнивание по центру, курсив

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках курсив

Название статьи – выравнивание по центру полужирным шрифтом

Аннотация (100-200 слов; не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы).

Ключевые слова (6-8 слов/словосочетаний).

Ключевые слова должны отражать основное содержание статьи, использовать термины из текста статьи, а также термины, определяющие предметную область и включающие другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – *межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» -1,25 см, выравнивание по ширине.*

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными.

Все **аббревиатуры и сокращения**, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1], вторая - [2] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 стр.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. на сайте журнала bulpolit.enu.kz в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке), на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке), на русском и английском (если статья оформлена на турецком или арабском языках).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Все рецензии по статье отправляются автору. Статьи, получившие отрицательную рецензию к повторному рассмотрению не принимаются. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ им. Л.Н. Гумилева – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

Цеснабанк: КБЕ16

БИН 010140003594

РНН 031400075610

ИИК KZ 91998

ВТВ 0000003104

TSES KZ KA

IBAN KZ91998ВТВ0000003104